

کمپلو

• مجموعه نقاشی از معماری لهستان

• رشید کیوانی

سرشناسه: کیوانی، رشید، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور: کمپلو: مجموعه نقاشی از معماری لهستان / رشید کیوانی؛ ویراستار غفور قلی پور.
مشخصات نشر: اهواز: خط تیره، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: [۴۸] ص: مصور(بخشی رنگی): ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
شابک: ۲-۲۸-۶۸۲۲-۶۸۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: نقاشی لهستانی
Painting, Polish
مهاجران -- ایران
Immigrants -- Iran
رده بندی کنگره: ND۹۵۵
رده بندی دیویی: ۷۵۹/۳۸۰۹۰۴۵
شماره کتابشناسی ملی: ۹۱۹۳۵۹۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

عنوان: کمپلو

(مجموعه نقاشی از معماری لهستان)

پدیدآورنده: رشید کیوانی

ویراستار: غفور قلی پور

صفحه آرا: سرور آذر

طراح جلد: ناصر خدومی

ناشر: انتشارات خط تیره

نوبت و سال چاپ: اول - ۱۴۰۲

نظارت فنی چاپ: مؤسسه کیمیا هنرآیپیر

صحافی، چاپ و لیتوگرافی: آذر نوین کویر

شابک: ۲-۲۸-۶۸۲۲-۶۸۲۲-۹۷۸

شمارگان: ۵۰۰ جلد

تهران - نسیم شهر - تماس: ۰۹۳۳۳۱۵۰۵۰۵

تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به پدیدآورنده می باشد.

[instagram.com/khat_tireh](https://www.instagram.com/khat_tireh)

فهرست

۷	مقدمه
۹	کمپلو
۱۷	بنای ورودی قبرستان لهستانی های اهواز
۱۹-۱۸	قبرستان لهستانی های اهواز
۲۰	قلعه Niedzica
۲۱	قلعه موزنا
۲۳-۲۲	قلعه مالبورک
۲۵-۲۴	قلعه Książ
۲۸-۲۷-۲۶	قلعه واول
۲۹	قلعه کویدزین
۳۰	قلعه Ogrodzieniec
۳۲-۳۱	قلعه بدزین
۳۳	قلعه چوچا
۳۴	کلیسای سنت اسکندر
۳۵	کلیسای جامع سنت ماری
۳۶	کلواریا زبرزیدوسکا
۳۷	گالری هنری ملی زاختنا
۳۹-۳۸	ویلای اوکسزا
۴۰	سالن فیلامونیک Szczecin
۴۱	ساختمان انجمن ملی موسیقی
۴۳-۴۲	موزه تاریخ یهودیان
۴۴	سالن سخنرانی دانشکده آموزش روانشناسی دانشگاه بیالیستوک
۴۵	باغ هنرهای مالو پولسکا
۴۶	مرکز کنگره ICE Kraków

. مهاجران لهستانی

•
این اثر به
مهاجران لهستانی جنگ جهانی دوم
که در شهر اهواز ساکن شدند
تقدیم می شود.
•

. زنان و کودکان لهستانی در اردوگاه

مقدمه

هر چند جنگ، پدیده شوم و تلخی است، اما باعث دوستی مردم ایران و لهستان و زمینه ساز شناخت بیشتر با فرهنگ، آداب و رسوم یکدیگر شد. برای بیشتر ساکنان اهواز و به خصوص نگارنده، «کمپلو» واژه‌ای نام آشناست، محله‌ای برای مهاجران لهستانی که در جنگ جهانی دوم، در آن جا ساکن شدند. معماری زیبای لهستان و علاقه به تاریخ و فرهنگ آن، دلیلی شد تا در این زمینه تحقیق کنم و نتایج این تحقیق موجب آشناییم با معماری لهستان و مهاجران لهستانی ساکن در اهواز شد و از آنجایی که خودم سال‌ها در اهواز زندگی کردم، برای پی بردن به معنی «کمپلو» این مجموعه را خلق نمودم. معماری لهستان با سرنوشت سیاسی شمال شرقی اروپا گره خورده است و بسیار پیچیده، پر از رمز و راز و شگفت‌انگیز است.

مرزهای این کشور طی سالیان زیاد دستخوش تغییرات متعددی شده است و این عوامل در شکل‌گیری معماری این کشور تاثیر زیادی داشته است. یکی از جلوه‌های زیبایی آن قرار گرفتن معماری مدرن و سنتی در کنار یکدیگر می‌باشد که زیبایی وصف ناپذیری را ایجاد نموده است.

از آنجایی که معماری لهستان بسیار گسترده می‌باشد، در این مجموعه بخش محدودی از آن، شامل قلعه‌ها، کلیساها و مراکز فرهنگی و هنری به تصویر کشیده شده است. در ابتدا نگاه اجمالی به تاریخ مهاجرت لهستانی‌ها به ایران خواهیم داشت.

اجرای این آثار با روش آبرنگ و رایپد و در اندازه‌های کوچک، بر روی مقوا اجرا شده است و همچنین به دلیل عدم دسترسی به تصاویر کافی و مناسب در بسیاری از آثار کادر بندی صحیح لحاظ نشده است.

هدف اصلی این مجموعه معرفی اجمالی معماری لهستان و پاسداشت مهاجران لهستانی در ایران می‌باشد.

۱. محتوای ذکر شده در تاریخچه مهاجران لهستانی از منابع اینترنتی، خبرها، گزارش‌ها و عکس‌های آرشیوی می‌باشد، صحت این منابع تایید یا رد نمی‌شود، صرفاً جهت آشنایی بیشتر درج شده است.

زن و کودکان لهستانی

کوچ زنان و کودکان لهستانی

مهاجران لهستانی در کارگاه خیاطی

کمپلو

«کمپلو» یکی از محله‌های اهواز، بخش غربی این شهر واقع شده‌است و توسط خیابان انقلاب به دو منطقه شمالی و جنوبی تقسیم می‌شود. این منطقه از محله‌های قدیمی شهر اهواز بوده که در طول جنگ جهانی دوم به همراه شهرهای انزلی، تهران، مشهد، اصفهان و آبادان محل اسکان مهاجرین لهستانی شده بود.

عبارت «کمپلو» در حقیقت مخفف کلمه «Camp Polonia» و به معنی «اردوگاه مهاجرین لهستانی» می‌باشد و توسط انگلیسی‌ها احداث شد و آمریکایی‌ها آن را مدیریت می‌کردند و در پایان جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۴۵ منحل گردید. مهاجرت لهستانی‌ها به ایران پس از شروع جنگ دوم جهانی روی داد که با وجود بی‌طرفی ایران، مسائل و مشکلات اقتصادی و اجتماعی زیادی برای ایران به همراه داشت. در سال‌های ۱۳۲۰ الی ۱۳۳۳ خورشیدی بیش از ۱۵۰ هزار لهستانی برای مهاجرت به فلسطین و آفریقا از کشور اتحاد جماهیر شوروی وارد خاک ایران شدند. با آن که طبق قرارداد و توافق با دولت ایران قرار بود مهاجران (اعم از سرباز و افراد عادی) در کوتاه‌ترین زمان ممکن از ایران خارج شوند ولی به دلایل مختلف از جمله بیماری، مشکلات مالی و اشتغال آهنگ خروج آن‌ها بسیار کند شد.

مهاجران از بندر انزلی، تهران، اصفهان و مشهد عازم اهواز شدند. در شرق اهواز در مکانی به نام «میدان بارفروشان سابق» که قبرستان لهستانی‌ها وجود دارد و با قبرستان مسیحیان مشترک است. ظاهراً در این قبرستان، ۱۰۲ لهستانی دفن شده است. در آبادان آن طور که در بعضی متون ذکر شده قبر ۵ لهستانی در محله‌ای به نام انکس وجود دارد. لهستانی‌ها در ساخت نیمی از ۲۵ کارخانه قند و شکر احداث شده در ایران، نقش داشتند و همچنین در نیروگاه برق اهواز شاغل بودند.

بر اساس گفته‌های عادل دیلمی^۱: «قبر ۱۰۵ لهستانی مهاجر را در سمت شرقی و غربی آرامستان مسیحیان اهواز وجود دارد. تاریخ درگذشت همه مربوط به سال ۱۹۴۲ تا

سال ۱۹۴۵ است. به سختی می‌شود، اسم درگذشتگان را خواند. اسم و مشخصات‌شان به زبان لهستانی است. سفارت لهستان به نشانه ادای احترام، سنگ قبرهای کوچک و متحدالشکل در چند ردیف نصب کرده است. برای کسب اطلاعات بیشتر سراغ ریچارد نوری، مسئول کلیسای کلدانی و آشوری کاتولیک اهواز را گرفتم. او به گواه بسیاری از مردم، تلاش‌های زیادی برای مرمت این مکان کرده است.»

خسرو سینایی^۲ در سفری به اهواز، گفته است: «در شهر اهواز، محله‌ای به نام کمپلو است و تقریباً هیچ‌کس نمی‌داند که این نام غریب از کجا آمده، محله‌ای بسیار سنتی با ساکنانی بسیار مومن که در دوران پیش از انقلاب اسلامی هم مراسم مذهبی را تمام و کمال اجرا می‌کردند و گویی هرگز از خود نپرسیده‌اند که منطقه‌ای با چنین ویژگی‌ای چه مناسبتی با نامی چون «کمپلو» دارد و اصلاً «کمپلو» یعنی چه؟ کمپلو یعنی «کمپ پولونیا»، یعنی اردوگاه لهستانی‌ها. در آن سال‌های دور یکی از اردوگاه‌های آوارگان لهستانی پناهنده به ایران، در این محله قرار داشت.»

علی یار زارعی^۳ با اشاره به تبعات بین‌المللی و اجتماعی جنگ جهانی دوم و اشغال ایران از سوی متفقین، گفته است: «هیتلر پس از حمله به لهستان برای این که از جانب شوروی خیالش راحت باشد با او وارد مذاکره شد و طبق قرارداد، لهستان را به دو قسمت تقسیم کرد، بخشی برای آلمان و بخشی برای شوروی. دولت شوروی شهروندان خود را به شهرهای لهستان برد و لهستانی‌ها را به عنوان اسیر جنگی به اردوگاه‌های مختلفی از جمله سیبری فرستاد. هیتلر چندی بعد در پی پیروزی‌هایش در اروپا، این قرارداد را نادیده گرفت و به شوروی حمله کرد. دولت شوروی که توان نگهداری اسیران را نداشت با موافقت مقام‌های بین‌المللی، این اسیران را به ایران فرستاد.»

این نویسنده با اشاره به درونمایه کتاب و موضوعی که دستمایه نگارش آن شده است، گفت: «پس از پایان جنگ تعدادی از آن‌ها (لهستانی‌ها) در ایران ماندند و با ایرانی‌ها ازدواج کردند، خانم «هلنا استلماخ» یکی از آن‌هاست که خاطراتش دستمایه نوشتن رمان «آرامستان لهستانی‌ها» شده است. کتاب شرح دردها و رنج‌های اسیران در اردوگاه سیبری، که ادامه ماجرا در اهواز می‌گذرد. اسکلت داستان تخیلی می‌باشد، اما حوادث و رخدادها همه واقعی هستند. در زمان وقوع حمله متفقین با وجود اعلام بی‌طرفی ایران، این کشور مورد حمله نیروهای متفقین قرار گرفت. اوضاع اقتصادی خوبی نداشت، با این حال اسیران لهستانی را با آغوش باز پذیرفت و برای تعدادی از آن‌ها در اهواز در ناحیه‌ی کمپلوی فعلی اردوگاهی برپا کردند که با توجه به نام «پولونیا» یعنی لهستان به «کمپ لو Camp Polonia» به معنای اردوگاه لهستانی‌ها معروف شد. اکثر آن‌ها در کارخانه ریسندگی، بافندگی، در کارخانه‌های قند دزفول و راه آهن اهواز و اندیمشک مشغول به کار شدند. بسیاری از آن‌ها در آغاز ورود به دلیل بیماری‌هایی از جمله تیفوس، حصبه و مالاریا در گذشته‌ها که در آرامستان مسیحیان پشت میدان بار سابق

۲. کارگردان ایرانی سازنده‌ی فیلم «مرثیه گمشده» درباره مهاجران لهستانی

۳. نویسنده کتاب «آرامستان لهستانی»، بخشی از مصاحبه‌ی او در خبرگزاری پانا

به خاک سپرده شدند و یادمانی برای آنان برگزار شود. اما تعدادی پس از پایان جنگ به کشورشان بازگشتند و عده ای هم در اهواز و دیگر شهرهای ایران ماندند.»

احمد کمبلی فالاحیه^۴ می‌گوید: «تاریخ شهر آبادان مانند بسیاری دیگر از شهرهای صنعتی دیگر با قومیت‌ها و ملیت‌های مختلفی پیوند خورده است. مکان‌هایی چون سیک‌لین، مسجد برمه‌ای‌ها، کلیساها و برخی کمپ‌های متعلق به خارجی‌ها شاهی بر این مدعا است. با این همه شاید کمتر کسی در مورد «پولیش کمپ» و علت نامگذاری آن اطلاعات دقیقی داشته باشد. در خاطرات حسین مکی، از اعضای هیات خلع ید در جریان ملی شدن صنعت نفت آمده است: محل اقامت این هیات در آبادان در جایی نزدیک «پولیش کمپ» بود. این کمپ در منطقه بواره جنوبی و تقریباً در کنار ارون رود قرار داشت و فاصله محل اقامت هیات اعزامی خلع ید تا این کمپ، فقط صد متر بود. البته در آبادان کمپ‌های زیادی وجود دارد که هر کدام برای خود ماجرا و تاریخچه خاصی دارد. برخی از این کمپ‌ها، تقریباً از یاد رفته و کاملاً فراموش شده‌اند و بعضی دیگر دستخوش بدفهمی یا تحریفاتی در نام و سرگذشت تاریخی آن شده‌اند. ماجرای «پولیش کمپ» یکی از آنها است. مردم عادی به واسطه قدیمی بودن آن، اطلاع درستی از چند و چون ریشه تاریخی آن ندارند، حتی ضمن پرس و جو از مردم کوچه و بازار به این پاسخ برخوردیم که شاید نام جایی باشد که ماشین‌ها را در آنجا، با ماده خاصی می‌شستند تا جلا پیدا کنند و پولیش شوند! ولی صد البته که واژه پولیش، در اینجا به معنای «جلا دادن» نیست. پولیش کمپ، در واقع به یک ماجرای تاریخی تلخ برمی‌گردد. پولیش به معنای نژاد «پُل» و منظور مردم کشور لهستان است که در نقشه‌های جغرافیایی به «پولند» معروف است، یعنی سرزمین نژاد پُل. مانند ایرلند، تایلند و ...، بنابراین اصطلاح پولیش به معنای «لهستانی» یا اهل لهستان است و پولیش کمپ، یعنی کمپ لهستانی‌ها. اما چه شد که این مکان کمپ لهستانی‌ها نام گرفت؟ در زمان جنگ جهانی دوم تعدادی زیادی از مردم آواره لهستان که، خانه و کاشانه خود را از دست داده بودند به امید یافتن پناهگاهی به سوی اروپای شرقی راه افتادند. از میان این افراد عده‌ای از طریق ترکیه و عده‌ای دیگر از راه مرزهای جنوبی شوروی به خاک ایران راه یافتند. لهستانی‌ها پس از ورود به ایران، در چند شهر عمده مانند تهران، اصفهان، اهواز و ... متمرکز شدند و در این شهرها ماندند.

به هر حال از میان آن دسته از لهستانی‌های آواره که گذارشان به استان خوزستان افتاده بود، گروهی به آبادان منتقل و طبیعی بود که با توجه به امکانات شرکت نفت در یکی از کمپ‌های این شرکت که در منطقه بواره جنوبی و در کنار ارون رود قرار داشت، اسکان داده شدند. از این زمان بود که منطقه مذکور به پولیش کمپ مشهور شد.

بسیاری از لهستانی‌های آواره حتی پس از جنگ نیز هیچ‌گاه به سرزمین خود باز نگشتند. چون از کشورشان ویرانه‌ای بیش نمانده بود. لهستانی‌های مقیم ایران در همین جا ماندند و در همین سرزمین به خاک سپرده می‌شوند. هر چند امروزه در آبادان

۴. فعال فرهنگی

نشانه ای از این‌ها نیست، اما می‌دانیم که دو گورستان در خوزستان، یکی در خرمشهر و دیگری در اهواز وجود دارد که به آن‌ها نسبت داده می‌شود. پولیش کمپ پس از ماجرای جنگ جهانی دوم، کاربردهای دیگری یافت، ولی این نام روی آن ماند و بعدها با اندک تعمیراتی به محل اسکان کارکنان نفتی در همان منطقه تبدیل شد. بد نیست بدانید که در کشور ترکیه، یک کمپ قدیمی وجود دارد که محل اقامت لهستانی‌های آواره از جنگ جهانی دوم است. از قضا آن محل نیز به «پولیش کمپ» معروف است و آثار اندکی از آن نیز باقی مانده است.»

همچنین الناز رجبیان^۵ در این خصوص بیان کرده است که: «هم‌زمان با گسترش جنگ جهانی دوم در سال ۱۳۱۸ شمسی و حمله آلمان و شوروی به لهستان، این کشور به دو بخش تقسیم شد. بسیاری از اسیران لهستانی به اردوگاه‌های کار اجباری فرستاده و برخی دیگر هم آواره شدند. حدود ۱۱۰ هزار نفر از این آوارگان در سال ۱۳۲۱ وارد ایران شدند؛ دسته‌ای که سرباز جبهه متفقین بودند از ایران به آفریقای جنوبی و هند اعزام و ۳۱ هزار نفر از آنان که عمدتاً زنان و کودکان بودند در شهرهای مختلف، از جمله اصفهان، اسکان داده شدند.»

مهاجران لهستانی از دهم مردادماه ۱۳۲۱ از اهواز و سربندر آغاز و به تدریج از انزلی، تهران، اصفهان و مشهد به اهواز انتقال یافتند و از کشور خارج شدند با این وجود حدود ۳۰۰ نفر از آن‌ها در ایران ماندند و با ایرانیان تشکیل خانواده دادند.

. زنان لهستانی

. زنان لهستانی

. اردوگاه لهستانی ها

. اردوگاه لهستانی ها

. قبرستان لهستانی ها در اهواز

. بنای ورودی قبرستان لهستانی ها در اهواز

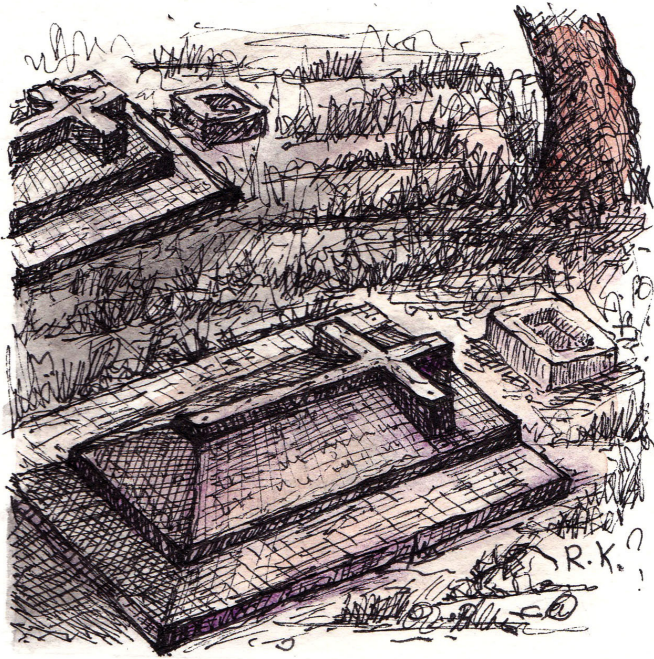
. مراسم یادبود لهستانی ها در اهواز پس از بازسازی قبرستان

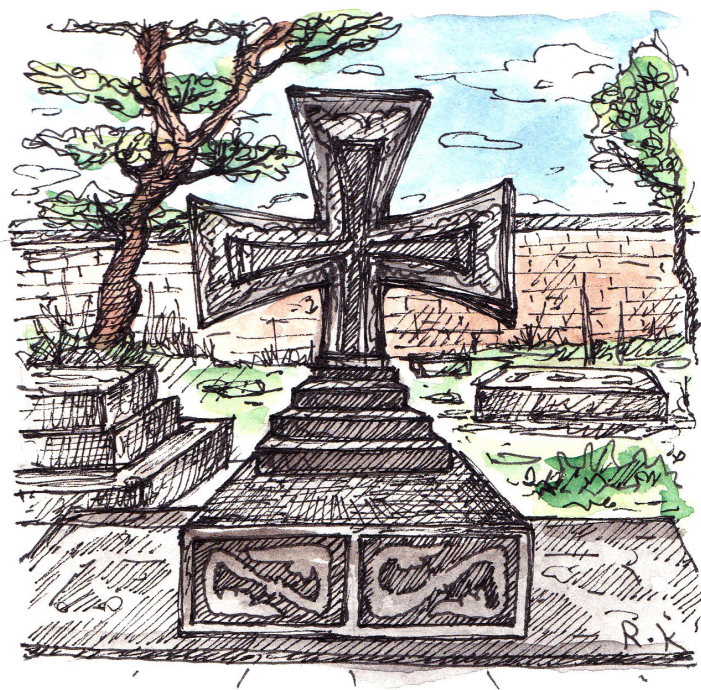
• مهاجران لهستانی در اردوگاه های اسکان موقت

• بنای ورودی قبرستان لهستانی های اهواز

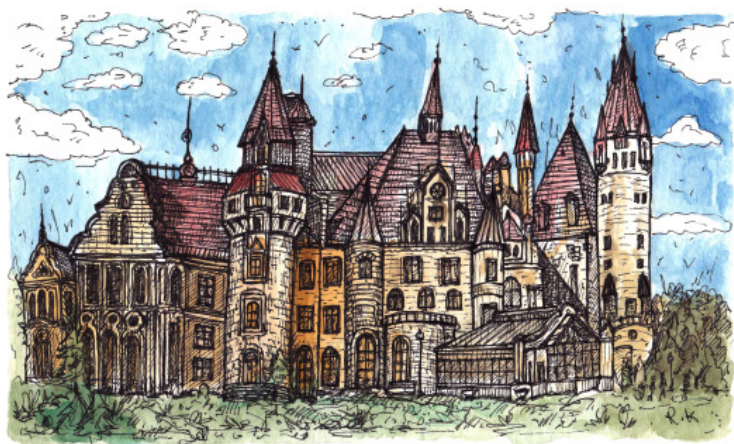
قبرستان لهستانی های اهواز .

قبرستان لپستانی های اهواز

قلمه Niedzica .

. قلعه موزنا

قلعه مالبورک